

Snježana GRKOVIĆ – JANOVIĆ, *Lujzin dnevnik.*
Dnevnički zapisi Lujze Janović - Wagner iz Drugoga
svjetskog rata, Srednja Europa, Zagreb 2008., 236. str.

Lujza Janović – Wagner (Zagreb, 15. siječnja 1907. - Zagreb, 17. veljače 1945.) s pravom bi se mogla nazivati hrvatskom Florence Nightingale. Glavna je protagonistica svih događaja vezanih uz povijest sestrinstva, zdravstvene zaštite i socijalne skrbi u Hrvatskoj. Naime, Lujza Wagner se nakon školovanja u švicarskom internatu vratila u Zagreb i, na iznenađenje obitelji, umjesto muzičke akademije odabrala je poziv sestre pomoćnice. Diplomirala je 1926. i postala bliska suradnica dr. Andrije Štampara. Znanje o sestrinstvu nadogradila je na Public Health Nursinga kao Rockefellerova stipendistica na New Haven University te na University of Toronto. Sudjelovala je u osnivanju i radu Saveza sestara Kraljevine Jugoslavije, Društvu sestara pomoćnica Hrvatske, a u Zagrebu je osnovala prvu ustanovu za sestrinsku zdravstvenu patronažu i socijalni rad s obiteljima – Središte sestara pomoćnica. Sestra Lujza bila je i dugogodišnja urednica časopisa *Sestrinska riječ*. Unatoč mnogobrojnim obavezama Lujza je ostvarila i obiteljski život, bila požrtvovna majka dvoje djece koje je imala u braku s poznatim liječnikom Špirom Janovićem.

Gotovo šezdeset godina nakon Lujzine smrti njezina kći Snježana objavila je opsežnu biografsku i kulturno-povijesnu knjigu o hrvatskom sestrinstvu i zdravstvu Sestra Lujza (Split 2003.). Nekoliko godina poslije, 2008. godine Snježana Grković – Janović priredila je i majčin dnevnik pisan u bremenitim vremenima Drugoga svjetskog rata. Priređivačica, inače spisateljica i dugogodišnja socijalna radnica, dala je vrijedne i opširne napomene i prijevode u predgovoru i bilješkama važne za razumijevanje sadržaja dnevnika.

Lujzin dnevnik. Dnevnički zapisi Lujze Janović - Wagner iz Drugoga svjetskog rata podijeljen u poglavlja: "O Lujzi" (str. 6.-11.), "O Dnevniku" (str. 12.-21.), "Dnevnik" (str. 23.-141.), "Epilog" (str. 143.-160.), "Prilozi" (str. 161.-185.), opisuje događaje u Splitu i na Braču u vrijeme Drugoga svjetskog rata. Dnevničke bilješke ove iznimne žene obuhvaćaju razdoblje talijanske i njemačke okupaciji Dalmacije tijekom Drugoga svjetskog rata, a donose i zanimljiva osobna iskustva s partizanima odnosno narodno – oslobodilačkim pokretom u kojem je i sama sudjelovala. Dnevnik je započela pisati u Splitu u vrijeme uspostave talijanske vlasti 1941., zatim je s prekidima bilješke vodila i u Sumartinu na Braču, gdje je sama s dvoje djece bila izvrgnuta ratnim i životnim iskušenjima. U rodni Zagreb došla je potkraj 1944. i nastavila s pisanjem dnevnika koji završava uoči Božića 1944., netom prije svoje prerane i tragične smrti od pjegavog tifusa.

Veliki dio dnevničkih bilješki su pisma suprugu Špiri i mlađem bratu Vlatku, a u prilogu knjige su i pisma Lujzina rođaka, Hanna Wagnera, poljskog diplomata.

Lujza piše o ratnom vremenu i nemilim događajima, ali ponajviše suptilno ponire u karaktere i sudbine ljudi, a ona tu ne čini razliku između domaćih, uglavnom civila, i stranaca, isključivo vojnika. Takav pristup posljedica je njene obrazovanosti, a prvenstveno rijetko viđenog čovjekoljublja. Takav pristup u nekim drugim vremenima bio bi ocijenjen kao kolaboracionistički, a i danas nas može zapanjiti Lujzina

nemogućnost da osjeti mržnju u najtežim trenucima, primjerice kada se bori iz dana u dan da prehrani djecu. Osjećaj gorčine najviše je što od negativnoga ova žena može osjetiti i pokazati. Lujza se angažirala u zdravstvenoj zaštiti stanovnika Sumartina i drugih Bračana, a istovremeno je bila zaštitnik politički sumnjivih domaćih ljudi kod njemačkih vlasti jer znala je, uz francuski i engleski, i njemački jezik. I sama je bila izložena mnogobrojnim sumnjama s različitih strana, a njezina zaštita bila je njezina inteligencija, obrazovanje i urođeni šarm.

Lujzin dnevnik pisan je literarnim stilom i stoga je zanimljiv i razumljiv široj javnosti, ali nedvojbeno može biti vrijedan za povjesničare kao dopuna arhivskim izvorima i literaturi koja obrađuje stanje u Dalmaciji i na Braču tijekom Drugoga svjetskog rata.

MARICA KARAKAŠ OBRADOV

Franko OREB, *Otok Korčula u doba druge austrijske uprave*, Naklada Bošković, Split 2008., 850 str.

Dr. sc. Franko Oreb, povjesničar i arheolog, jedan od najboljih živućih poznavatelja korčulanske povijesti, napisao je dosad veliko broj djela o otoku Korčuli i svakome njegovu mjestu, posebno o gradu Korčuli, Blatu i Veloj Luci. Sredinom 2008. izišlo je iz tiska njegovo opsežno djelo *Otok Korčula u doba druge austrijske uprave (1815. - 1918.)*. U spomenutoj knjizi donosi obilje novih podataka, činjenica i događaja kojim nam donosi zaokruženu i sveobuhvatnu povijest otoka u navedenome povijesnom razdoblju. U njoj on zaokružuje i daje nova tumačenja povijesti otoka na temelju iscrpnih arhivskih izvora i literature. Njegova vodilja u pisanju ovog djela bila je povijesni izvor kojeg tumači i objašnjava povijesno dočaravajući nam vrijeme koje opisuje. Pred čitateljem nižu se brojni događaji i lica koja su tu povijest stvarala. Poslije povjesničara Vinka Foretića koji je davno opisao korčulansku srednjovjekovnu povijest do 1420. godine i Marinka Givoja, on nastavlja njihov rad zaokružujući povijest Korčule s 1918. godinom. Tim radom on je zasad popunio veliku prazninu korčulanske povijesti i uvelike pridonio pisanju buduće sinteze korčulanske povijesti do naših dana. Može se slobodno ustvrditi da je Franko Oreb ovim djelom sintetizirao svoja dosad objavljena djela o povijesti 19. stoljeća i početka 20. stoljeća, ujedinivši ta djela u jednoj zaista respektabilnoj monografiji.

Napisati ovako monumentalno djelo nije bio lak posao. Trebalo je u pojedinosti poznavati sve bitne sastavnice korčulanske povijesti, od gospodarske i političke do upravne, kulturne i duhovne povijesti. Trebalo je znati načiniti pravilan izbor i odrediti osnovne sastavnice djela, dakle dati strukturu u koju će se unositi najvažnije odrednice i zaključke. Kao vrstan poznavatelj metodike pisanja znanstvenog djela, Franko Oreb ga dijeli u sedam globalnih cjelina, a njih pak dijeli u veliki broj potpoglavlja. Na kraju globalnih cjelina donosi priloge, to su uglavnom povijesni izvori koji ne sadrže samo pisane dokumente raznih odluka, rješenja, zapisnika već i imena nositelja aktivnosti toga vremena, popise imena raznih upravnih tijela, društava, poglavarstava, općina,